

čítá méně než 25 členů aneb může také, když tato svolení své odepřela, záležitosti její přenést na disciplinární radu jiné komory (zák. ze dne 1. dubna 1872 č. 40 ř. z., § 6). Ministerstvo spravedlnosti vykonává

32. vrchní dohled nad notáři, a tu přísluší mu zvláště:

a) ustanoviti počet notářských míst v každém okršku sborového soudu I. instance, jakož i počet úředních sídel v tomtéž okršku, rozmnožiti nebo zmenšiti (po slyšení notářské komory) počet notářských míst v jednotlivých okrscích nebo přeložiti notářský úřad z jednoho místa na druhé, jakož i ustanoviti, mají-li při notářství odbyvány býti dny úřední (§ 9 not. řádu),

b) právo sloučiti notářské kollegium okršku sborového soudu, ve kterém se nalézá méně než 15 systemisovaných míst notářských, s kollegiem jednoho neb více sousedních okršků soudních v obvodu téhož vrchního zemského soudu (ovšem po slyšení těchto notářských kollegií a po případě notářské komory, pakli taková jest zřízena) a zříditi společnou notářskou komoru a sídlo její ustanoviti (§ 126 not. ř.),

c) jmenovati notáře (§ 19 not. ř.) a přijímati složení úřadu notářského (§ 19 not. ř.) přikázati sborovému soudu I. instance záležitosti v notářském řádu komoře notářské přikázané, pakli sice pro soudní obvod komora zřízena byla, nelze-li však obsaditi místa členů komory (§ 125 not. ř.),

d) schvalovati jednací řády notářských kollegií (§ 134 not. ř.) a notářských komor (§ 135 not. ř.),

e) zrušiti notářskou komoru (§ 142 not. ř.),

f) udíleti dovolenou notářům na dobu delší 3 měsíců (§ 137 not. ř.),

g) ustanoviti, aby v případech, kde záležitosti notářské komoře přikázané obstarává sborový soud, pokud možno hlasování se účastnili dva notáři soudního okršku, kteří mají sídlo své v místě sborového soudu neb v jeho nejbližším okolí a jež volí notářské kollegium rovněž jako členy notářské komory (§ 132 not. ř.),

h) ustanoviti místa a okršky, ve kterých zříditi se mají notářské archivy, jakož i organizaci jejich dle potřeby a ve shodě s účastněnými notářskými komorami (§ 143 not. ř.),

i) jmenovati ředitele a adjunkta při každém notářském archivu a přijímati složení těchto úřadů (§ 144 not. ř.).

33. Ministerstvo spravedlnosti může v řízení, kterým upravují se knihy pozemkové nebo horní, při zakládání jich, doplňování, znovuzřizování neb změně na návrh vrchního zemského soudu a vyslyševši zemský výbor, vyžaduje-li toho prospěch všeobecný, prodloužiti dodatečně ediktální lhůtu vypsanou na základě zákona ze dne 25. července 1871 č. 96 ř. z., aniž by při tom vázáno bylo na určité meze §§ 6 a 14 tohoto zákona (zák. ze dne 25. července 1871 č. 96 ř. z., § 24).

34. Konečně zřizuje ministerstvo spravedlnosti ve shodě s ministerstvem obchodu a vyslechnuvši prve zemský sněm resp. výbor soudy živnostenské a schvaluje osnovy jich řádů jednacích (zák. ze dne 19. května 1869 č. 63 ř. z. § 2 a § 28).

Ministerstvo války.

Ministerstvo války jest nejvyšší vojenský ústřední úřad ku správě všech záležitostí veškerého vojenství určený, a řízený dle rozkazů nejvyššího vojevůdce, ve shodě s ústavou státní a dle dotyčných zákonů obou říšských polovic. V Rakousko-Uhersku jest tudíž vrchní ústřední řízení vojska a námořnictva válečného zařízeno zvláštním způsobem dualistickému stát-

nímu útvaru odpovídajícím. Kdežto totiž vojenství, dle své přirozené povahy, všude jednotně řízeno jest, jsou v rakousko-uherské monarchii tři vojenské centrální úřady s různým politicko-vojenským základem a organizací; totiž obě ministerstva pro zemskou obranu (viz tento čl.) a říšské (společné) ministerstvo války.

I. Historický vývoj.

U všech kulturních národů starověku byly úřady ve smyslu našich dnešních ministerstev války; nejvíce vyvinuty byly však u Římanů (v době císařské), kdež quaestor s družinou t. zv. librarii a frumentarii záležitosti říšského ministerstva řídil. Ve středověku vyvinulo se již v Německu netoliko zřízení vojenské, nýbrž s ním i ústřední správa vojenská; musilyť býti jisté normy stanoveny, dle nichž se manské voje svolávaly, rozdělovaly, zásobovaly a používaly, což náleželo péči majordoma neb seniora. Zřizování placených tlup — žoldnéřů — podmiňovalo soustředění činnosti dotyčné, již přidělil císař Maxmilian I. roku 1488 komisi, zvané »císařský regiment«. Tato měnila často své jméno, zvalať se brzy »tajným úřadem«, brzy »zemským regimentem«, brzy dvorní radou, po té — v patentu císařem Ferdinandem I. 17. listopadu 1556 vydaném — »stálou vojenskou radou«, až konečně byla za císaře Rudolfa II. r. 1580 dvorní rada válečná zřízena, která byla činna až do března 1848. Rada tato skládala se vyjímaje praesidenta a přednostu vojenského departementu (plukovníka) veskrze z nevojínů (dvorních radů). Roku 1853 bylo proměněno ministerstvo války v nejvyšší velitelství vojenské, toto však v únoru 1860 zase na říšské ministerstvo války povýšeno. Roku 1866 nastalo rozdělení tou měrou, že záležitosti týkající se pohotovosti k boji byly přikázány nejvyššímu velitelství vojenskému, záležitosti administrativní ponechány však ministerstvu války. Následkem přijetí dualistického útvaru státního a zodpovědnosti ministerské, byla ústřední správa vojska a námořnictva válečného, vyjímaje však (dle § 1 lit. b rak. zákl. z. st. ze dne 21. prosince 1867 č. 146 a § 2 uh. zák. čl. XII. z roku 1867) zákony o branné povinnosti, o zásobování a rozložení vojska, na ministerstvo války přenesena.

II. Organisa ce.

V čele říšského ministerstva války stojí ministr války. Říšský ministr války podřízen jest toliko rozkazům mocnářovým a jest — však jen co do vynaložení prostředků zákonem pro vojsko a námořnictvo válečné povolených — zodpověden oběma delegacím rakouské říšské rady, resp. uherského říšského sněmu (§§ 5 al. 1, 16, 17, 18 zákl. z. st. ze dne 21. prosince č. 146 ř. z. a §§ 27, 50, 51 uher. zák. čl. XII. z r. 1867). Říšské ministerstvo války dělí se v presidiální kancelář a ve čtyry sekce. Přednostové organizační, operační a technické sekce jsou generály, přednosta ekonomické sekce jest intendantní úředník vojenský IV. hodnostní třídy. Nejstarší přednosta sekční jest zároveň náměstkem ministrovým. Dále jest k obstarávání záležitostí určeno 15 oddělení a úřady pomocné: ředitelství kanceláře, podací protokol, výpravna a listovna, které jsou vždy podřízeny generálovi nebo plukovníkovi, resp. úředníku vojenskému téže hodnosti jsoucímu. Kancelář presidiální obstarává všecky tajné a zvláště důležité záležitosti, organizaci vojska, osobní záležitosti aktivních generálů a štábních důstojníků, přehlížení činnosti a prací v celém vojště, záležitosti tiskové, věstníky, vojenský schematismus, evidenci předpisů a záležitosti

zvláštní; první oddělení: osobní záležitosti důstojníků činných i ve výslužbě, jmenování kadetů, evidence kvalifikačních listin; druhé oddělení: organizaci pěchoty, myslivectva a zdravotního sboru, doplňování vojska, výcvik dovolenců a mužstva záložního, osobní záležitosti mužstva, chování v patrnosti poddůstojníků k civilním úřadům poznamenaných; třetí oddělení: organizaci jízdy a sboru vozatajského, vozatajstvo všech sborů a vojenských ústavů, odvádění koní (remontování) a koňstvo vojenské, osobní záležitosti zvěrolékařů; čtvrté oddělení: vojenské soudnictví, osobní záležitosti vojenského soudního personálu; páté oddělení: všechny záležitosti operativní, opevňování říše, komunikace, poštovníctví a telegraf, rozložení vojska a taktický výcvik jeho, cvičení ve zbraní, řády (reglementy), záležitosti generálního štábu, popisy zemí, vojenský zeměpisný ústav, válečný archiv, záležitosti zákopníků (pionérů), pak železničního a telegrafního pluku; šesté oddělení: organizaci a správu vojenských vzdělávacích ústavů a vychovatelů pro dcery důstojníků, správu příslušných nadání; sedmé oddělení: organizaci a správu dělostřelectva a výroby zbroje pro dělostřelectvo, výzbroje celého vojska a péče o střelivo; osmé oddělení: organizaci a administraci vojenského zeměměřičství, zákopnictví, stavitelství a opevňování; deváté oddělení: opatrování a péče o invalidy, záležitosti duchovní správy vojenské se týkající, nadací, zaopatřování invalidních a na duchu chorých důstojníků, ředitelství kanceláře, personalie úředníků registraturních; desáté oddělení: záležitosti týkající se válečné přípravy a pohotovosti vojska, pak týkající se mobilisace a příslušných prací statistických; jedenácté oddělení: organizaci vojenské intendance a služby účetnické, poplatky, ubytování, daňové, taxové a kolkové záležitosti, vojenské pokladny, pak projednávání náhrad a výměrků, sdělování a evidence vojenského rozpočtu, vyšetřování a rozdělování potřebných peněz; personalie vojenských účetních, intendancí a pokladničních úředníků; dvanácté oddělení: zásobování a opatrování postelemi, zásobování naturalii, dopravování, personalie zásobovacích úředníků; třinácté oddělení: záležitosti úpravy kroje, organizaci monturních správních ústavů, zjišťování spotřeby montury, výzbroje a polních potřeb; čtrnácté oddělení: vojenské zdravotnictví, organizaci vojenských léčebních ústavů, personalie vojenských lékařů a úředníků vojenských lékáren; patnácté oddělení: organizaci účetnictví a kontroly, účetní hlavní závěrky, záležitosti likvidační, personalie účetních kontrolních úředníků.

Ve svazek říšského ministerstva války náležejí jakožto samostatné skupiny: sekce námořnická a nejvyšší vojenský soud, který se rozděluje na čtyři oddělení (dle skupin teritoriálních).

III. Orgány pomocné:

a) náčelník generálního štábu pro veškeru brannou moc; tento jest osobně podřízen rozkazům mocnářovým, své návrhy podává však říšskému ministru války;

b) generální sboroví inspektoři podléhají sice bezprostředně císaři, podávají však své návrhy ve příčině jednotného výcviku, zdatnosti vojáků, ducha i kázně, způsobilosti vyšších důstojníků říšskému ministru války;

c) generální inspektoři pěchoty, jízdeckta, dělostřelectva, měřičstva, zákopnictva, pevnostního dělostřelectva, vozatajstva, výchovy i vyučování, jakož i odvodu koní;

d) velitel zdravotního sboru a

e) náčelník důstojnického sboru vojenských lékařů přehlížejí a dozor mají nad příslušnými brannými oddíly, odděleními a sbory, činí návrhy říšskému ministru války a podávají dobrá zdání a bývají ve všech věcech do jich oboru spadajících v poradu bráni.

f) Apoštolský polní vikariát, v jehož čele je biskup (V. třída hodnostní), který řídí duchovní správu katolickou. Důstojenstvím nejstarší vojenští duchovní jiných státem uznaných vyznání činí návrhy přímo říšskému ministerstvu války (9. oddělení);

g) vojenské zdravotní komité jest zřízeno k poradě, zkoumání a dobrému zdání vědeckých a technických záležitostí vojenské služby zdravotní a sestává z 8—12 vojenských lékařů jmenovaných ministrem války, kteří podřízeni jsou náčelníku důstojnického sboru vojenských lékařů;

h) odbornému účetnímu oddělení přísluší kontrola účtů, jichž prozkoumání zvláštních odborných a technických vědomostí vyžaduje.

i) Technické vojenské komité, které podřízeno jest polnímu maršálkovi dělostřelectva nebo sboru ženijního, a jehož úkolem jest sledovati pokroky vědy a techniky pro účely válečně důležité, činí návrhy a podávají dobrozdání říšskému ministerstvu války.

Ministerstvo vnitra.

Organisace ministerstva vnitra, které trvá od r. 1848 a jež nazývalo se od 20. října 1860 až do 2. března 1867 »státním ministerstvem« (viz nař. min. vn. ze dne 11. března 1867 č. 49 ř. z.), spočívá v podstatě na nejv. rozhodnutích ze dne 12. dubna a 27. května 1852. Následkem hojných vztahů tohoto ministerstva k říšské ústavě a ústavám zemským s jedné strany a stále rostoucích požadavků moderního života státního se strany druhé, dočkala se organisace ministerstva vnitra různých změn jednak ústavními zákony z let šedesátých, jednak čilou státní činností doby přítomné. Nyní náleží v obor působnosti ministerstva vnitra zvláště tato odvětví činnosti státní:

1. Politická správa v užším smyslu. Sem patří zvláště:

a) péče o zachování a evidence říšských a zemských hranic, a to ohledně prvnějších ve srozumění s ministerstvem vnějšních záležitostí a ohledně obou s ministerstvem financí a spravedlnosti;

b) upravování okresů, pokud se jedná toliko o vyloučení jednotlivých obcí z některého okresu a přikázání jich k okresu jinému uvnitř téže korunní země, avšak vždy ve srozumění s ministerstvem spravedlnosti a financí;

c) podávání návrhů ku povýšení jednotlivých míst na městyse a městyse na města, kteréžto povýšení děje se nejv. rozhodnutím, a změna názvů míst ve srozumění s ministerstvem spravedlnosti a financí;

d) určování úředních sídel pro nejnižší politické úřady a orgány, jakož i dosazování neb zrušení expositur, pokud se tím náklad státní nezvyšuje (v takovém případě třeba dorozuměti se nejprve s ministerstvem financí);

e) vrchní správa a dohled, pak nejvyšší rozhodování (se stanoviska práva státního dohledu) v záležitostech zastupitelstev obecních a okresních dle platných řádů obecních a podle zákonů o okresních zastupitelstvech, pokud konečné rozhodnutí nenáleží autonomní správě země;

f) záležitosti vyvazení pozemků podle nejv. předpisů pro jednotlivé země vydaných, záležitosti výkupu pozemků za spolupůsobení ministerstva